

DOCUMENT SCANNER 2016

0. INTRODUCCIÓ. LA RECERCA I AQUESTES JORNADES SCANNER.

La recerca és una forma de creativitat, una manera de pensar i treballar que permet a l'artista abandonar la lògica dels mercats i inaugurar nous territoris. Quan duem a terme un procediment de recerca el procés pren la seva màxima importància i el llarg i curt termini tenen finalitats diverses. És per aquesta raó, entre d'altres, que les conclusions de la recerca artística són de naturalesa no concloent, són l'inici d'un camí, a vegades lligat a l'acadèmia i molt freqüentment produïdes fora d'ella. Cal tenir en compte però que no tota creació artística implica o és una recerca, la qual cosa no vol dir que tingui un valor menor. Ni tota recerca artística és una creació artística.

La recerca artística pot articular-se i cal que ho faci en múltiples dimensions, és necessària la seva aplicació en el teatre, tant en l'àmbit professional, com en el terreny formatiu, perquè la pràctica com a recerca també pot ser entesa i aplicada com un mètode d'ensenyament. Aquesta necessitat i aplicació cal també que tingui resposta en la nostra institució, l'Institut del Teatre.

Actualment, les escoles superiors de l'Institut del Teatre es troben en un moment de reformulació dels plans i programes d'estudis, pel disseny de possibles nous postgraus i màsters, i per la imminent entrada en el context universitari, pel nou pla d'Ordenació Laboral i Acadèmica (NOLA) i pels requeriments d'avaluació oficial de les activitats docents... La suma de tots aquests aspectes dibuixen un context urgent, alhora que probablement favorable, per a debatre sobre les possibilitats d'implementar la pràctica com a recerca en els nostres estudis en un temps proper.

Existeixen diverses tipologies de recerca dins del terme pràctica com a recerca, que ens donen una idea del seu abast: la recerca sobre les arts, la recerca per a les arts, la recerca a través de les arts i fins i tot la recerca sobre els propis procediments de recerca pràctica. Actualment la interdisciplinarietat especialment vigent en les pràctiques escèniques contemporànies, ens obliga a estar també atents a les recerques en i amb altres arts.

És amb aquestes finalitats que es van dur a terme les quartes Jornades Scanner, celebrades al Teatre Estudi de l'Institut del Teatre el 8 i 9 de novembre de 2016. La voluntat d'aquesta edició era arribar a conclusions concretes per poder elaborar un primer full de ruta per l'Institut del Teatre en relació a la recerca i més concretament a la pràctica com a recerca. En aquest sentit es va realitzar un treball previ d'anàlisi de les edicions anteriors i de mirada a l'interior de l'IT, amb grups de treballs per part dels diversos departaments i col·lectius d'alumnes.

En aquesta ocasió la mirada cap a l'interior de la institució, es va fixar en les necessitats i aspectes més urgents a resoldre de les activitats realitzades en el propi Institut del Teatre. Per aquesta raó, el propòsit general d'aquesta edició va ser debatre sobre com es podria implantar, o com es podria anar implantant, en les diverses escoles i activitats pedagògiques i professionals els procediments, mètodes i criteris que fonamenten la pràctica com a recerca en les arts. No es tracta d'implantar-ho a totes les activitats sinó detectar específicament quines es veuen enriquides i adquireixen més profunditat al incorporar les diverses dimensions de la pràctica com a recerca. Les peculiaritats del problema de la investigació artística havien estat presents en totes les anteriors edicions de les Jornades Scanner. Fins i tot podríem dir que és la columna vertebral al voltant de la qual van anar creixent i edificant-se.

Per preparar aquesta edició es va fer una revisió i anàlisi, tant audiovisual com del material textual, de tot el que s'havia presentat i discutit en les tres edicions anteriors: la primera Jornada Scanner del 2008, la segona del 2010, y la tercera realitzada en el 2014. La primera finalitat era detectar les seves preocupacions comuns i sotmetre-les a una mateixa exigència pràctica. Es tractava d'aprofitar tot el que s'havia debatut fins aleshores i anar veient on i com es podria posar en pràctica, qüestionant-nos si és realment pertinent fer-ho, com s'havia sostingut fins aleshores per tots els participants d'aquelles tres jornades Scanner anteriors. És molt probable que moltes de les conclusions no puguin ser immediatament aplicables, però sí que es poden anar creant les condicions de possibilitat que permetin arribar a fer-ho en un futur no molt llunyà.

Aquesta edició de les Jornades Scanner es va dividir en tres grans blocs de discussió. El primer bloc va estar dedicat a debatre sobre què és actualment un laboratori en arts escèniques i com és o pot arribar a ser un laboratori teatral del segle XXI. El replantejament que ha experimentat el concepte de laboratori en l'activitat contemporània en els camps científics, tècnics i humanístics, incumbeixen la concepció d'aquest tipus d'activitat en les arts escèniques, tot i la llarga i generosa història que té aquesta disciplina. Per aquesta raó es va convidar a un especialista en el tema, Jean-Manuel Warnet, a presentar una ponència sobre el laboratori teatral i els camins i revisions del concepte en l'actualitat, continuant amb les reflexions que exposa en el seu llibre *Les laboratoires. Un autre histoire du théâtre*, on analitza les diferents visions que han existit del laboratori teatral al llarg de la història de les arts escèniques. Jean-Manuel Warnet és director d'escena i professor d'Estudis Teatral de la Universitat de la Bretanya Occidental de Brest. A partir de la seva ponència es va iniciar el debat sobre l'actualitat del concepte de laboratori en arts escèniques.

El segon bloc va tractar sobre com els nous procediments d'investigació en l'art, i com la pràctica com a recerca pot impregnar, no només el grau, sinó també els postgraus i en especials els màsters que pugui arribar a impartir l'Institut del Teatre en un futur.

En el tercer i últim bloc, es va decidir centrar el debat en com aprofitar l'existència de les diverses modalitats de pràctiques portades a terme a l'Institut del Teatre, en totes les disciplines i especialitats, per veure quines d'elles poden ser assumides, concebudes i acompanyades com a investigació, en el sentit de la pràctica com a recerca. Per aquesta raó calia debatre quines exigències haurien de tenir les pràctiques perquè poguessin permetre ser assumides d'aquesta manera. I també calia considerar com concebre-les, impulsar-les i, sobre tot, com haurien de ser valorades.

D'aquesta manera, s'aniria creant un sediment de diagnòstics i criteris que podrien posar en pràctica, en dosis potser inicialment petites, aquelles formes d'investigació en algunes de les activitats importants de l'Institut del Teatre. Era cabdal que en aquest bloc hi participessin professors involucrats en les pràctiques, així com una sèrie d'alumnes de les diverses especialitats i escoles, per entendre de forma compartida quelcom que a tots competeix de manera compartida, però des de nivells de responsabilitats diversos i ben definits.

Per evitar lliars de discussió totalment dispars es va posar a disposició de tots els participants un material divers que possibilités un debat constructiu i amb fonament. Per ser operatiu, es van decidir un seguit de regles de joc. Es tindria com a teló de fons un seguit de materials heterogenis sobre el tema en qüestió. Dins d'aquests materials estaven inclosos, per exemple, els resums de les tres edicions anteriors de les Jornades Scanner, així com materials elaborats per especialistes a nivell europeu que explicaven els diversos aspectes de la pràctica com a recerca (tots aquests arxius es poden trobar encara a la web de les Jornades Scanner). D'aquesta manera es van poder veure i imaginar opcions que existeixen en les nostres pràctiques escolars i professionals.

El present document pretén recollir aquelles fórmules concretes i de naturalesa pràctica que permetin implantar procediments, mètodes i criteris propis de la pràctica com a recerca en les diverses activitats acadèmiques i pedagògiques de l'Institut del Teatre. La voluntat és clarificar el concepte de la pràctica com a recerca i elaborar un pensament més objectiu sobre la investigació en la creació i en la pràctica escènica. És necessari també obrir espais de diàleg amb altres camps de la creativitat, per poder utilitzar les experiències realitzades en altres àmbits com el disseny o la música.

La recerca en un sentit estricte pertany a l'àmbit del tercer cicle, on es considera que l'alumne o investigador té un bagatge suficient per poder dur-la a terme d'una forma consistent, al poder comprendre i conèixer amb més profunditat i precisió l'estat de la qüestió del seu objecte d'estudi i les eines que comporta. Actualment però es demanen treballs de recerca ja al final del batxillerat, i competències de recerca als estudis de grau. En aquest sentit sembla pertinent veure quines de les seves eines i metodologies poden ajudar a millorar els estudis artístics en general.

1. APLICACIÓ ALS GRAUS DE L'INSTITUT DEL TEATRE.

PROPOSTES PER LA IMPLEMENTACIÓ DE LA PRÀCTICA COM A RECERCA A NIVELL DE METODOLOGIA DOCENT APLICABLES ABANS DE LA REVISIÓ DE PLA D'ESTUDIS.

Proposta1: Produir espais on promoure l'autonomia de l'alumne i el descobriment del seu propi mètode de recerca.
Proposta2: Treballar les assignatures amb metodologies transversals a partir de eixos temàtics.
Proposta3: Implementar l'elaboració d'un <i>working journal</i> .
Proposta4: Revisió d'alguns lligams entre assignatures pràctiques i teòriques. Detecció dels espais adequats dins del pla d'estudis perquè aquesta nova formulació pugui donar-se
Proposta5: Revisió de les proves d'accés, per captar i diagnosticar alumnes amb aquest perfil potencial, sensibles a la pràctica com a recerca com a mètode pedagògic.
Proposta 6: Revisar la Pràctica Comuna 3 i la Pràctica Comuna 1 com un possible bon espai d'introducció de les eines i metodologies de la pràctica com a recerca.
Proposta 7: Implementació de la pràctica com a recerca a les pràctiques d'escenificació i escriptura.
Proposta 8: Treballar la multidisciplinarietat, com una nova filosofia per l'IT. La creació d'espais multidisciplinaris.
Proposta 9: Deixar de concebre les aules com espais tancats.
Proposta 10: Introduir al col·lectiu d'instrumentistes en relació a l'espai sonor, o el treball en relació al silenci en les pràctiques i tallers.
Proposta 11: Promoure espais de debat i revisió de les metodologies docents i d'acompanyament de projectes.
Proposta 12: Detectar els especialistes més adients per dur a terme les metodologies docents que impliquen la pràctica com a recerca.

PROPOSTES PER LA IMPLEMENTACIÓ DE LA PRÀCTICA COM A RECERCA A NIVELL DE METODOLOGIA DOCENT QUE PODEN IMPLICAR UNA REVISIÓ DE PLA D'ESTUDIS O PLANS DOCENTS

Proposta 13: Cercar altres possibles espais-temps dins els estudis, i assignatures on poden donar-se experiències properes al laboratori teatral a l'Institut del Teatre.
Proposta 14: Crear espais de reflexió i debat pels alumnes on puguin articular els seus pensaments.
Proposta 15: Crear espais on donar a conèixer el panorama teatral actual, nacional i internacional.

Proposta 16: Revisió dels plans docents amb l'objectiu de clarificar les diverses tipologies d'assignatures.

Proposta 17: Creació d'un espai anual on els estudiants d'escenografia lideressin el procés a partir dels seus interessos i inquietuds creatives.

Proposta 18: Revisió del TFC.

Proposta 19: Ampliació de les possibilitats TFC a l'especialitat d'interpretació.

Proposta 20: Creació d'un itinerari, optativa basat en la pràctica com a recerca.

2. PROPOSTES GENERALS I TRANSVERSALS DINS EL FUNCIONAMENT DE L'IT.

Proposta 21: Creació d'una cèl·lula d'observació en relació a la recerca.

Proposta 22: Creació d'un organisme que canalitzi la voluntat d'investigació de l'IT.

Proposta 23: Creació dins l'IT d'una unitat de recerca per articular les propostes i conclusions de les Jornades Scanner.

3. ELS MÀSTERS I POSTGRAUS. LA RECERCA I LES SEVES TIPOLOGIES.

Proposta 24: Creació d'un màster en arts escèniques de l'institut del Teatre basat en la pràctica com a recerca.

Proposta 25: Elaborar els criteris per les avaluacions.

Proposta 26: trobar i confeccionar tribunals híbrids, formats per gent de l'acadèmia i artistes especialistes.

Proposta 27: Trobar els formats de presentació pertinents als resultats de cada investigació artística particular.

Proposta 28: Crear ponts i cercar partners dins i fora de l'acadèmia i dels centres educatius.

Proposta 29: Crear un espai de recerca que escapi a la pressió de l'avaluació.

4. ALGUNES REFLEXIONS I PROPOSTES A L'ENTORN DEL LABORATORI TEATRAL

Proposta 30: Crear espais-temps específics fora dels plans d'estudis perquè els laboratoris puguin donar-se, amb graduats de les diferents escoles.

Proposta 31: Crear des de l'IT una xarxa amb l'exterior en relació als nous laboratoris i a la recerca. L'Institut del Teatre i els professionals del teatre poden jugar un paper actiu convertint-se en facilitadors i promotors de la investigació.

1. APLICACIÓ ALS GRAUS DE L'INSTITUT DEL TEATRE.

Ens centrarem en objectius concrets per redefinir el general, a llarg i curt termini, amb la pretensió de crear vies per assumir la responsabilitat d'aconseguir que els nous creadors que surtin de les aules del mateix IT –capacitats, a través de la seva experiència particular transformadora- , subverteixin l'estat d'anestèsia general. És en aquest sentit que cal partir d'allò particular i per mitja de la cocció lenta, donar possibilitats a la investigació.

PROPOSTES PER LA IMPLEMENTACIÓ DE LA PRÀCTICA COM A RECERCA A NIVELL DE METODOLOGIA DOCENT APLICABLES ABANS DE LA REVISIÓ DE PLA D'ESTUDIS.

Proposta1: Produir espais on promoure l'autonomia de l'alumne i el descobriment del seu propi mètode de recerca.

La implementació de la recerca a nivell dels graus en art dramàtic respon a una necessitat i a una responsabilitat per part de l'IT. Segons el real decret del 2010 que regeix els estudis de grau per qualsevol de les tres especialitats en art dramàtic, el titulat estarà capacitat per l'exercici de la investigació. Dins el pla d'estudis actual, segons la seva implantació, la recerca en general apareix exclusivament en el Treball Final de Carrera, el qual segons el seu pla docent, *“comportarà un coneixement i aplicació de les metodologies de la investigació, convencionals i innovadores”*. Aquest és en aquests moments l'espai idoni per fomentar la recerca, aquesta exclusivitat comporta diversos problemes.

Al llarg de les Jornades Scanner es va determinar i reclamar la implementació de la pràctica com a recerca a nivell general a l'Institut del Teatre i en concret dins els estudis de Grau. Un cop determinada l'obligatorietat de la recerca en els estudis es fa palesa la necessitat de crear espais de transversalitat i sense limitacions temporals, on es cedeixi el lideratge a l'alumne, i és per aquests espais-temps que cal trobar el professorat capacitat per fer-li d'acompanyant. Perquè la investigació es produeixi, també és important articular una xarxa de transferència de coneixements.

Perquè la recerca es produeixi és necessari que aquesta parteixi d'una voluntat genuïna i personal de l'alumne de dur-la a terme. I perquè la voluntat de l'alumne es doni a conèixer i es pugui desenvolupar cal que al llarg dels seus estudis trobi espais-temps concrets on es permetin i creïn les condicions necessàries per a la recerca pròpia, liderada per l'alumne. Es tracta de crear a les aules, en assignatures o espais-temps diversos, la necessitat de la recerca pràctica i transmetre a l'alumne les seves possibilitats.

El caràcter obligatori d'un procediment de recerca, no d'una recerca pròpia a llarg termini, pot arribar a expandir l'alumne com a creador, objectiu molt afí amb els propòsits generals de l'IT. La recerca no és "una altra cosa" aliena a la formació. Cal entendre la recerca com un mètode d'ensenyament i un procés d'interrogació d'un mateix, i aquests són els espais que cal crear: subespais on es permeten altres possibilitats i no són només la repetició de models.

Per realitzar algunes d'aquestes experiències, la parcel·lació del pla d'estudis, i sobretot dels horaris i espais, en assignatures, sovint no ajuda. Per això cal crear espais i períodes –dins el propi espai de l'escola- on les limitacions de temps i les fronteres entre assignatures es difuminin. Crear contenidors oberts en pro d'un altre paràmetre, com una nova forma d'entendre la transversalitat. També s'inclou en aquest sentit, sense que aquest cas esgoti totes les possibilitats, el treball per projectes, una formulació que permet establir un vincle més fort entre assignatures teòriques i pràctiques, pervertint i contrastant la teoria mitjançant la pràctica.

Aquests espais, no sempre caldria que estiguessin necessàriament dirigits per un docent sinó que s'hauria de donar peu a que l'alumne assumís el lideratge, amb un acompanyament docent adequat. Aquí sorgeix una de les preguntes més recurrents de les Jornades Scanner: el paper del docent i la seva formació prèvia.

Finalment, citem l'experiència de l'Institut d'Estudis Aplicats de Teatre de Giessen (Alemanya), dirigida del 2003 al 2011 pel compositor i director teatral Heiner Goebbels qui també va visitar l'IT i va realitzar diverses sessions de treball amb alumnes i professors sobre temes pedagògics en arts escèniques. En aquest darrer cas, l'escola, per tal de promoure les *praxis* d'investigació, es limita, simplement, a produir els espais perquè sigui l'alumne qui descobreixi quin és el mètode de recerca i esdevingui autònom. De fet, la tesi de partida de l'escola és que, quan s'ensenyava a l'alumne una metodologia, s'impedeix que aquest descobreixi la seva pròpia manera de fer les coses, fet que va en contra de la creativitat i resulta altament castrador.

Nota: A continuació s'esmenten algunes pràctiques concretes que es realitzen en altres estudis de grau, en escoles d'arts escèniques a nivell internacional, que poden servir d'exemple per iniciar el camí cap a l'aplicació de les metodologies pròpies de la recerca en els estudis de grau a l'IT. El llistat es una part del que es va presentar a les Jornades Scanner, ni aquest ni aquell, pretén ser exhaustiu, tan sols és una mostra de diverses possibilitats.

Proposta 2: Treballar les assignatures amb metodologies transversals a partir de eixos temàtics.

La SNDO és una escola de dansa holandesa pionera a nivell coreogràfic on hi té un pes específic el coreògraf Jeroen Fabius que ha visitat l'IT i ha impartit formació continuada als docents de la institució. En aquesta escola, clarament orientada a la recerca de nous llenguatges en el món del moviment, s'intenten establir les condicions perquè l'estudiant pugui desenvolupar la seva creativitat individual, el seu estil i el seu segell d'autoria i pugui decidir, també, què vol investigar. Per aconseguir-ho, les assignatures treballen amb metodologies transversals ja que durant un període –per exemple, un semestre- s'estableix un eix temàtic –com la tecnologia o el gènere- que articula el conjunt de les matèries entorn a un aspecte que sempre apel·la a la societat. A partir d'aquests temes, l'alumne desenvolupa les seves pròpies recerques acompanyat pel professor, que exerceix de guia o, més que de guia, de provocador i activador.

Proposta 3: L'elaboració d'un working journal.

The Royal Central School of Speech and Drama de Londres, ofereix un grau integrat d'Interpretació-Creació amb metodologies multi-disciplinàries, cooperatives i d'un fort contingut experimental per a aquells actors que volen ser autors de les seves pròpies peces i del qual són tutors membres de la companyia Complicité. Aquests estudis -que funcionen amb un 3+2 (tres de grau i dos de màster) - promouen, des de primer curs, l'elaboració d'un *working journal* entre els seus alumnes, un document que no es concep ni com un llibre de registre ni com un diari personal (el confessionari es desaconsella), sinó com una espècie de diari artístic on s'instiga a la reflexió crítica i on allò personal sempre es concep en relació al desenvolupament constituent de l'actor-intèrpret. Es pot considerar l'equivalent per directors, dramaturgs i escenògrafs.

Un possible implementació a títol d'exemple, a la pràctica comuna 1 es podria començar a implementar el diari de treball, de manera que sabessin de què es tracta i comencessin a realitzar-ho, convertint-se en un hàbit al llarg del Grau. A partir d'aquí caldria distingir i seleccionar aquelles assignatures on es recomana o absolutament necessari. Evidentment la Pràctica Comuna 3 seria una d'elles. Principalment parlaríem d'assignatures pràctiques o aquelles on es produeix un treball propi de l'alumne, on és aquest últim que produeix o realitza material artístic, exercicis o pensaments.

Proposta 4: Revisió d'alguns lligams entre assignatures pràctiques i teòriques. Detecció dels espais adequats dins del pla d'estudis perquè aquesta nova formulació pugui donar-se

Seguint amb l'experiència de l'Institute for Applied Theatre Studies (Angewandte Theaterwissenschaft) a la Universitat Justus Liebig de Giessen, Alemanya, on es va crear un nou paradigma pels estudis teatrals que integrava teoria i pràctica en un programa de treball col·lectiu, interdisciplinari i no jeraràrquic, es podrien revisar la relació entre algunes assignatures pràctiques i algunes teòriques dels diversos plans d'estudis.

L'Institut d'Estudis Aplicats Teatre (Angewandte Theaterwissenschaft) a la Universitat Justus Liebig de Giessen, Alemanya, establert el 1982 pel polonès Andrzej Wirth, crític teatral i el seu col·laborador Hans-Thies Lehmann, encara és coneguda per ser una de les escoles de teatre més influents a tot el món. Al contrari dels departaments acadèmics i escoles d'actuació, l'institut va crear un nou paradigma a partir d'aquesta integració de la teoria i la pràctica teatral.

Caldria trobar els espais i mètodes perquè assignatures teòriques i pràctiques puguin ser impulsores l'una de l'altra en lloc de restar-se. També caldria revisar les propostes de treball, les memòries de les assignatures teòriques i pràctiques o els projectes d'escenificació o escriptura, cal interrogar-se sobre el millor format i estructura, plantejant les preguntes adequades a cada proposta de treball, en la mateixa línia que els treballs de màster.

Proposta 5: Revisió de les proves d'accés, per captar i diagnosticar alumnes amb aquest perfil potencial, sensibles a la pràctica com a recerca com a mètode pedagògic.

Implementar la pràctica com a recerca com a metodologia docent implica estar atents a un perfil divers d'alumne. Per aquesta raó caldria revisar les proves d'accés i establir els paràmetres que permetin diagnosticar aquells futurs alumnes que desenvoluparien el seu potencial amb més èxit al seguir aquesta metodologia. Es tracta de detectar aquells alumnes amb potencial per poder adquirir els coneixements que poden ser adquirits i que ja tinguin aquelles qualitats o habilitats que l'acadèmia no pot ensenyar.

Proposta 6: Revisar la Pràctica Comuna 3 i la Pràctica Comuna 1 com un possible bon espai d'introducció de les eines i metodologies de la pràctica com a recerca.

Dins de l'especialitat de Direcció escènica i dramaturgia, els alumnes, van considerar l'optativa **Altres Escenes** com un bon exemple d'espai laborator, on experimentació i reflexió no estan dissociades. Reclamen més espais com aquest on investigar i reflexionar sobre el llenguatge teatral a partir dels interessos i necessitats pròpies de l'alumne sense l'expectativa d'un resultat immediat però sempre projectats cap a la comunicació amb l'espectador. En aquest sentit van considerar un model similar la **Pràctica Comuna 2**.

Pel que fa a les altres dues pràctiques comunes, van presentar la **Pràctica Comuna 3** com una possibilitat embrionària on algunes metodologies ja s'estan començant a donar però encara no de manera prou clara i la **Pràctica Comuna 1** com un possible bon espai d'introducció de les eines però que no està implementat.

Es tracta de dues de les poques assignatures on es troben les tres especialitats en art dramàtic, convertint-les en unes de les assignatures més transversals i interdisciplinars, amb un acompanyament docent més divers. Dues assignatures on el lideratge de la proposta escènica (més acabada o senzillament apuntada) que es porta a terme és realitzat pels alumnes de les tres especialitats.

En aquest sentit serien espais idonis per ser revisats amb la voluntat d'aplicar la pràctica com a recerca com a metodologia pedagògica.

Proposta 7: Implementació de la pràctica com a recerca a les pràctiques d'escenificació i escriptura.

També caldria tenir en compte les **pràctiques d'escenificació i escriptura**, espais potencials i reconeguts com molt valuosos per a la pràctica com a recerca, sempre que respongui a les necessitats i interessos artístics dels alumnes, en tant que persones que lideren aquest espai creatiu. Caldria fugir, com a norma general per tots els casos, d'assegurar un resultat a partir d'una metodologia preestablerta i permetre obrir camins i mostrar eines que afavoreixin el creixement de l'alumne. Aquests temes adquireixen la seva màxima dimensió a les **pràctiques 3 i 4**, per arribar amb una certa solvència a elles caldria que les **pràctiques 1 i 2** ajudessin a l'alumne a focalitzar els llenguatges, formes i camins que vol desenvolupar en la seva formació.

Proposta 8: Treballar la multidisciplinarietat, com una nova filosofia per l'IT. La creació d'espais multidisciplinaris.

És necessari posar en funcionament espais de multidisciplinarietat per tal d'afavorir la recerca. La recerca en arts escèniques, com hem vist, s'enriqueix amb espais multidisciplinaris. Dos factors que es troben a l'IT i que cal aprofitar.

A partir de la multidisciplinarietat poden sorgir nous àmbits de coneixement que d'entrada teníem tancats perquè la disciplina –el cànon, la norma, o la categorització- no ens deixava obrir. És important no confondre la indisciplina -entesa com a terme filosòfic, com a trencament de la norma, com a desafiament del cànon i de les categoritzacions establertes- amb la falta de mètode, d'una metodologia clara que és bàsica a l'hora de dur a terme qualsevol investigació.

Calen mètodes pedagògics clars i precisos, però també cal que les metodologies i els criteris d'avaluació siguin flexibles, per permetre, precisament, espais nous i una investigació autònoma, diversa i innovadora.

Per tal d'afavorir els espais d'indisciplina i la multidisciplinarietat en la recerca, cal que les diferents escoles de l'Institut entrin en diàleg. No només l'ESAD i el CSD, sinó també l'ESTAE i el CPD. Aquesta interrelació cal que es doni no només entre escoles, sinó fins i tot dins de l'aula.

Un dels exemples que es van posar de multidisciplinarietat i diàleg entre escoles dins l'aula va ser l'assignatura que imparteix Victòria Spunzberg a tercer de Coreografia del CSD, i que la professora creu que funciona molt bé en aquest sentit. En aquesta assignatura no són tan importants les classes magistrals, sinó la tasca docent de crear possibilitats, espais de trobada entre diferents disciplines. Els alumnes de direcció i dramaturgia la realitzen matriculats com a pràctica transversal, i d'aquesta manera entren en relació directa amb els coreògrafs. És una iniciativa que va sorgir fa uns cursos a partir de l'interès dels propis alumnes i recomanació del cap d'especialitat i tutors. Cal aprofitar aquelles afinitats i experiències que sorgeixen de forma natural. Realitzar aquestes experiències només des de les direccions de les escoles, sense partir de les demandes dels alumnes no funciona de la mateixa manera i no és operatiu. Aquesta simbiosi resulta, segons Spunzberg, igual de positiva per a uns com per als altres, ja que la dansa ensenya als dramaturgs altres llocs des d'on escriure i la dramaturgia ensenya als coreògrafs altres llocs des d'on ballar, fet que propicia que, uns i altres, tornin a la seva disciplina amb moltes més eines per a l'expressivitat. Per Spunzberg, doncs, aquesta obertura de mires, aquest aprenentatge des de territoris desconeguts, incògnits i inexplorats, és fonamental.

Aquest apartat referent a la interdisciplinarietat a l'interior de la formació de l'Institut del Teatre és molt important i bàsic/és la base per a la recerca.

Proposta 9: Deixar de concebre les aules com espais tancats.

Cal deixar de concebre les aules com espais tancats on un alumne amb unes limitacions compta només amb el professor, també amb les seves limitacions, i començar a pensar en espais oberts i flexibles on tothom pot entrar-hi i interactuar. D'aquesta manera la multidisciplinarietat i la transversalitat podran donar-se d'una manera fluida i natural, creant noves connexions, experiències i coneixements.

Proposta 10: Introduir al col·lectiu d'instrumentistes amb tasques creatives a les pràctiques i tallers.

El col·lectiu d'instrumentistes va comunicar el seu sentiment de marginalitat com a col·lectiu i el seu desig d'abordar reptes més creatius en relació a l'espai sonor, o al treball en relació al silenci, en les pràctiques i tallers.

És un col·lectiu que treballa amb les dues escoles superiors, amb un potencial que sovint es desconeix i es limita a la part més tècnica i de suport a la docència. Un col·lectiu amb potencial per a la creació i els treballs compartits entre alumnes i professors de les diverses escoles, que coneixen els dos mons.

Proposta 11: Promoure espais de debat i revisió de les metodologies docents i d'acompanyament de projectes.

Un dels primers punts a tenir en compte a nivell docent és la creació de consens respecte a la metodologia d'investigació a seguir. Això implica determinar bé els procediments docents per fer arribar les assignatures a bon port. Ens referim a clarificar el marc en que es desenvolupa cadascuna de les assignatures –el de l'ensenyament de l'ofici, el de la producció d'un espectacle, o el de promoure la investigació d'un llenguatge i entrar en contacte amb l'imaginari propi de l'alumne. Entenem que en el cas de la investigació no és tan important centrar-se en l'avaluació dels resultats com en el seguiment i la creació del mateix procés. Són espais on promoure el fracàs i la prova, una de les bases per a la creació, el creixement i la innovació.

És important no caure en la trampa que els docents imposin, com pot succeir per exemple en el camps del moviment, la repetició de models com a procediment únic d'aprenentatge, pervertint la pròpia dansa. Cal promoure l'actitud de recerca ja en els inicis de la formació, implantant nous procediments pedagògics que obliguin a l'alumne a no copiar al professor sinó, seguint l'exemple abans esmentat, a escoltar el seu propi cos i a descobrir i entrar en contacte amb el seu propi imaginari. És urgent la necessitat d'implantar tots aquests paràmetres ja en els estudis de grau, per tal que, en arribar al postgrau o al TFC dins el grau, on es demana aplicar les eines de la recerca i desenvolupar una recerca pròpia, l'alumne ja estigui familiaritzat amb les eines i procediments de la pràctica com a recerca. En cas contrari, quan l'alumnat arriba a tercer cicle o al TFC, encara no ha pogut connectar amb els seus propis interessos, ni desenvolupar o entrar en contacte amb una veu pròpia ni una voluntat genuïna d'investigació.

En aquest sentit el departament d'espai escènic: van expressar durant les Jornades Scanner la incapacitat, en alguns cassos, dels professors per fer un acompanyament eficaç dels alumnes. El cas més extrem és el TFC, on es requereixen la utilització de procediments que alumnes i professors no estan preparats per desenvolupar, respecte la recerca, la qual cosa demana un salt mortal a l'alumne respecte les altres assignatures del grau.

Com es va comentar durant les Jornades Scanner *"un dels errors més freqüents és pensar que allò que és bo per mi, és bo també pels altres"*, fent referència, aquest cop, a la inconveniència d'imposar què és la recerca, en lloc de deixar espai perquè ho defineixi cadascú. Cal crear aquests espais, amb aquesta revisió de la metodologia docent, si encara no existeixen, i evitar caure en excuses històriques sobre com s'han fet les coses fins ara. La creativitat no només passa per l'expressivitat, sinó que també rau en qüestionar les situacions preestablertes. Per tant, si no existeixen aquests espais, cal crear-los.

Aquests espais són els mateixos que han reivindicat els alumnes i departaments, espais temps on permetre la veu pròpia de l'alumne que el dugui a desenvolupar la seva autonomia. Cal que el professorat i l'alumnat no eludeixi les seves responsabilitats, perquè tan la professió com l'escola seran allò que aquells que l'habitarem i exercim volem que sigui.

Proposta 12: Detectar els especialistes més adients (dins i fora de l'IT) per dur a terme les metodologies docents que impliquen la pràctica com a recerca.

Aquest és dels primers requisits per emprendre qualsevol projecte relatiu a la recerca a l'Institut del teatre i a qualsevol centre o institució.

Cal un docent amb capacitat d'acompanyar a l'alumne, amb preparació i responsabilitat de donar-li les eines bàsiques per poder desenvolupar el procés de recerca amb una certa competència. Sinó, un dels perills és abocar a l'alumne a la impotència. Perquè la recerca funcioni cal comptar amb professionals especialistes ja sensibilitzats amb el tema, docents que siguin capaços de generar creació, alhora que discurs o teorització sobre allò que es fa. És responsabilitat del professorat facilitar l'espai perquè els alumnes puguin contrastar hipòtesis – lligades o no a espectacles-.

Es va fer evident que cal professors que tinguin aquesta manera de fer, pensar, crear i concebre i que l'hagin desenvolupat perquè puguin implementar i ensenyar/permitre que es produeixi aquest fet.

PROPOSTES PER LA IMPLEMENTACIÓ DE LA PRÀCTICA COM A RECERCA A NIVELL DE METODOLOGIA DOCENT QUE PODEN IMPLICAR UNA REVISIÓ DE PLA D'ESTUDIS

Proposta 13: Cercar altres possibles espais-temps dins els estudis, i assignatures on poden donar-se experiències properes al laboratori teatral a l'Institut del Teatre. A l'últim apartat d'aquest document s'explora més concretament aquesta proposta, en relació a algunes especialitats a títol d'exemple.

Es van reclamar espais "laboratoris", que no depenguin d'un resultat immediat, amb acompanyaments i/o tutories específiques on poder acompanyar a l'alumne en un procés de recerca des de i dins de la pràctica. Cal tenir en compte però, que els espais "laboratoris" com experiències aïllades perden el seu sentit si no formen part de la filosofia de formació de l'IT. Hi ha qüestions implícites a la naturalesa del laboratori que haurien de formar part del mateix nucli central d'aquesta filosofia de formació. La recerca pràctica i els seus procediments van ser considerats un mitjà excel·lent i necessari per anar més lluny, permetent aprofundir en la tradició i experiències anteriors.

Proposta 14: Crear espais de reflexió i debat pels alumnes on puguin articular els seus pensaments.

Durant les Jornades Scanner diversos col·lectius d'alumnes i de docents van reclamar un espai on els alumnes puguin articular els seus pensaments. Un espai que podia ser conjunt amb altres

especialitats i escoles, acompanyat d'un pedagog. També es va proposar la creació d'espais de reflexió, a l'IT i a les assignatures on reflexionar més sobre el què fem, i donar l'espai a l'alumne per reflexionar més sobre perquè l'alumne fa el que fa.

Proposta 15: Crear espais on donar a conèixer el panorama teatral actual, nacional i internacional.

Els diversos col·lectius d'alumnes van expressar també, durant les Jornades Scanner, la necessitat de conèixer el que es desenvolupa en el panorama teatral actual per posicionar-se amb més consciència com artistes, aprofundir en els seus estudis i triar el seu camí. Aquest coneixement també els permetria conèixer l'estat de la qüestió en el cas de voler fer recerca, i fer-ho aleshores fonamentadament de forma innovadora i original.

És necessari conèixer l'estat de la qüestió cada vegada que es realitza una recerca. Un estat de la qüestió que permet comprendre amb profunditat i complexitat l'estat actual de les arts escèniques i prendre un posicionament al respecte. D'aquesta manera la pedagogia artística pot esdevenir un espai de resistència dins la societat en que vivim.

Proposta 16: Revisió dels plans docents amb l'objectiu de clarificar les diverses tipologies d'assignatures.

És important la clarificació dels objectius de cada assignatura per distingir les destinades a l'aprenentatge de l'ofici i a posar en pràctica l'ofici, d'aquelles destinades a la recerca, suggerint canvis específics a introduir en assignatures ja existents al pla d'estudis que podrien ser espais idonis per a desenvolupar la investigació.

Per poder dur a terme amb èxit l'activitat docent i la revisió de metodologies pedagògiques és necessari identificar i definir amb claredat quines són les matèries o assignatures metodològiques i quins espais són per desenvolupar processos propis de l'alumne, independentment de si es busca la consecució d'un resultat o de si aquest no és l'objectiu.

Els alumnes d'interpretació van demanar la manifestació i comunicació d'una metodologia clara, per part del professor o del mateix pla d'estudis, des de l'inici de la seva trajectòria en el grau. Expressaven la seva necessitat de saber de forma clara i precisa quines són les regles del joc, del procés que se'ls proposa i de què es parla a cada assignatura: creació, recerca pràctica, metodologia pura, etc.

Aquest col·lectiu d'alumnes manifestava a les Jornades Scanner que, les vegades on això es produeix, alumne i professor parlen del mateix i viatgen junts en l'aprenentatge. Això dona una seguretat indiscutible a l'alumnat. Saben de què parlen, què aprenen, on és l'error i, en conseqüència, consideren que aquest fet els porta a una major autonomia creativa. Posen l'accent en el caràcter enriquidor, durant la trajectòria de la formació, de tenir diferents tipologies d'assignatures i metodologies depenent del professorat que es van trobant.

Els alumnes d'interpretació van centrar la seva intervenció en la necessitat d'una distinció clara en la tipologia d'assignatura que s'imparteix en cada moment, i van reclamar una metodologia pedagògica clara en la pràctica i la teòrica. El coneixement de les regles del joc i del procés que se'ls proposa en cada cas: creació, recerca pràctica, metodologia pura, etc. permet que alumne i professor parlin un llenguatge comú i viatgin plegats, i els possibilita una major autonomia creativa. Van valorar la diversitat en la tipologia d'assignatures en la seva trajectòria.

En un sentit positiu, reconeixent no ser exhaustius, van voler anomenar algunes assignatures on aquestes necessitats havien estat resoltes. *Tècniques d'Interpretació amb la Sandra Monclús i la Txiki Berraondo.-Expressió Corporal amb en Juanjo Cuesta.-Tècniques d'Interpretació o Pràctiques d'Interpretació amb en Raimon Molins.-Història de les Arts de l'Espectacle amb la Susana Egea.-Literatura Dramàtica amb en Pablo Ley.-Literatura Dramàtica amb la Sílvia Ferrando.-Dramatúrgia amb la Victoria Szpunberg.*

<p>Proposta 17: Creació o reformulació d'un espai, existent o no, anual on els estudiants d'escenografia lideressin el procés a partir dels seus interessos i inquietuds creatives.</p>
--

Els alumnes d'escenografia amb la voluntat de millorar l'activitat en el grau van reclamar un espai anual on els escenògrafs poguessin partir dels seus interessos i inquietuds, sense subordinar-se a un text, director o tècnica prèviament imposada i, ni tan sols, a la producció d'un espectacle.

Els estudiants d'escenografia van manifestar com a problema fonamental, la manca de temps. Consideraven que en els estudis es prioritza absolutament l'aprenentatge tècnic de l'ofici i d'una producció eficaç, imposant uns cànons preestablerts i relegant a un paper marginal el temps pel desenvolupament del pensament crític, la qual cosa impossibilita la inquietud per a la recerca. Es va considerar que la veu pròpia de l'alumne que entra a primer es va silenciant al llarg dels anys i s'imposa un model únic d'escenògraf, impeding la pluralitat i saturant el mercat de perfils idèntics. Totes les assignatures segueixen el mateix patró, es parteix d'un text pre-assignat o

dels objectius d'un director o el tema triat per un professor, evitant el desenvolupament d'un esperit de recerca insubordinat i autònom. Fins i tot al Projecte Final principalment s'analitzen el dossier i les maquetes.

Es va considerar que una de les mancances del pla d'estudis actual és que l'escenògraf que arriba a tercer amb ganes d'expressar-se es troba molt limitat i que, sobretot a quart, cal desenvolupar una altra proposta en torn a l'assignatura Projecte Escenogràfic.

Pel que fa a possibles assignatures a escenografia on aplicar la pràctica com a recerca es van considerar com més adients les assignatures de naturalesa pràctica e integradora: tallers, laboratoris i pràctiques comunes. Cal aprofundir en la seva eficàcia i fer que aquests procediments contaminin altres assignatures que segueixen altres models.

El departament de Disseny Escènic va compartir que la necessitat de replantejar algunes assignatures existent en el pla d'estudis és un tema candent al departament des de fa temps (els laboratoris, els projectes escenogràfics, les pràctiques comunes o els TFC),

Respecta a l'especialitat d'escenografia, els professors del l'especialitat van considerar que la seva disciplina està molt ben ubicada a l'Institut (al costat d'altres àmbits de les arts escèniques, en lloc de en escoles d'arts plàstiques, com passava antigament). Consideraven que cal mantenir aquesta mirada però també és molt important trobar-li un nou lloc "d'insubordinació", un espai artístic autònom (més en la línia de les escoles de Belles Arts) on la veu de l'escenògraf es faci patent per a desenvolupar creacions artístiques i investigacions pròpies. Un espai que, més enllà de l'aprenentatge de l'ofici, deixi espai pel pensament i que, en lloc d'assumir les jerarquies pròpies del món professional -que subordinen l'Escenografia a la Direcció i a la Interpretació-, permeti desjerarquitzar-les.

Proposta 18: Revisió del TFC.

En el cas del TFC dels alumnes del grau, per tal que puguin desenvolupar un treball de recerca, seria pertinent un petit bloc d'una assignatura pràctica o curs específic, no teòric, on s'expliqués als alumnes les diferències i aplicacions de la recerca abans esmentades, enfocada a cadascun dels casos de recerca o d'interès que els mateixos alumnes presentin. El format podria ser una tutoria conjunta on es col·loquessin les línies principals i comunes de les diverses recerques, on tothom fos partícip i conegués la recerca dels seus companys, la qual cosa permetria crear ponts i iniciar equips de recerca en un estat embrionari, dins el grau o postgrau. Després caldria

demanar als alumnes que delimitin un tema que coneguin, o que sigui el seu principal focus d'interès, que plategin preguntes o hipòtesis al respecte i que finalment les validin. Donant un alt grau de llibertat a nivell temàtic a l'alumne. La principal condició necessària és que aquesta investigació ha de ser metòdica i respondre a la voluntat d'obtenir coneixement. Com es va comentar a les jornades scanner, concretar-ho més seria absurd, ja que no sabem el que no sabem, "la recerca és un problema malalt, que es resol mentre es formula". D'aquesta manera, aquells alumnes interessats per la recerca, en qualsevol de les seves tipologies arribarien més capacitats al màster.

Proposta 19: Ampliació de les possibilitats TFC a l'especialitat d'interpretació.

Des de l'àmbit de la Interpretació, la pràctica com a recerca no es contempla al TFC –com sí que passa al de Direcció i Dramatúrgia-, limitant, d'aquesta manera, la possibilitat de l'alumne de desenvolupar una veu pròpia, en tant que artista o investigador. Afegir la pràctica com a recerca al TFC no significa limitar-lo ni excloure les altres possibilitats ja existents, es tracta d'ampliar les tipologies entre les que l'alumne pot triar.

Proposta 20: Creació d'un itinerari, o conjunt d'optativitat basat en la pràctica com a recerca.

La recerca en un sentit estricte es pot implementar com una possibilitat d'itinerari o optativitat, per la complexitat que té. Si s'implementa cal que sigui un recorregut que l'alumne decideixi i el determini en tots els seus estudis.

Al llarg de les Jornades Scanner es van comentar algunes metodologies i processos que poden ajudar al seu desenvolupament i implantació. La recerca a nivell universitari és un àmbit molt establert. En el cas de l'IT i la recerca en arts escèniques, es va considerar important agafar tot allò que es consideri positiu, per això cal conèixer en profunditat els seus procediments, àrees de treball i implementació. Però també cal repensar i reformular conceptes com: comunicació, ponència, tesi doctoral, treball final de grau, treball final de màster.., per adaptar-los a les especificitats de les arts escèniques. Les arts escèniques demanen una obertura de formes que li siguin adequades i pròpies, fugint de l'obligatorietat de les publicacions escrites en alguns casos, per exemple.

La convivència més necessària és aquella on es troben la flexibilitat i el rigor (no entès com a rigidesa), en el desenvolupament de qualsevol metodologia. En aquest sentit és necessari trobar els procediments oportuns pel desenvolupament i aplicació pràctica d'aquest tipus de recerca. Pel que fa als procediments de desenvolupament, el primer que cal fer per tal d'assegurar que la recerca sigui un èxit i guanyi en operativitat és acompanyar l'alumne a l'hora de definir i precisar un objecte de recerca clar i específic de les arts escèniques. L'objecte d'estudi és diferent del tema de la peça artística. En general el tema de la peça artística no pertany a l'àmbit de les arts escèniques sinó que pertany a altres camps, en canvi en la recerca en arts escèniques cal que l'objecte d'estudi sigui quelcom que pertanyi a aquesta àrea del coneixement.

La recerca no és una cosa nova, sinó que forma part i ha format part de l'ofici des de sempre. És necessari trobar uns espais-temps adequats perquè aquesta es dugui a terme durant el procés de formació, permetent una major llibertat i el desenvolupament de noves habilitats per part de l'alumne. Actualment la majoria d'assignatures del pla d'estudis, tal i com s'estan impartint, tot i que intentin reivindicar-se com a assignatures on es dona la recerca a través d'una memòria que acompanya a la presentació, el que es realitza no és veritablement recerca. Els plantejaments dels que es parteix es centren en promoure l'elaboració d'una escenificació o són senzillament, en altres casos, processos de documentació realitzats per l'alumne. Poques vegades es dona una veritable investigació en si mateixa.

Cal introduir la recerca progressivament al llarg dels cursos. Dosificar els seu aprenentatge perquè es vagin adquirint les seves eines, habilitats i competències de forma gradual. Existeixen dues vies, en un primer any es podria, per exemple ensenyar a descriure els processos, en un segon curs afegir-hi la capacitat d'anàlisi i anar avançant progressivament durant els quatre cursos. Una altra via seria que aquesta dosificació es donaria a través del grau d'aprofundiment en la investigació que es requeria als alumnes, degut a la complexitat del fet escènic es va considerar que compartimentar la recerca encara més podria limitar-la.

Com hem vist és imprescindible per poder desenvolupar qualsevol recerca conèixer el context i l'estat de la qüestió de l'objecte sobre el que es vol fer recerca, per poder identificar si aquesta és innovadora i aporta quelcom o no. Cal no confondre allò que no se sap, amb allò que un mateix no sap.

Ara bé, les eines i procediments de la recerca poden ajudar a innovar i modificar les metodologies de traspàs de coneixement, provocant que els alumnes es confrontin amb sí mateixos, desenvolupin major autonomia com artistes i es permeti a l'alumne un major

coneixement del que fer recerca significa, en cas que la vulgui arribar a dur a terme més endavant a nivell de màster o doctorat.

L'acompanyament de la investigació pràctica mitjançant una anàlisi suplementària és fonamental. Aquest suplement però no pot limitar-se a la descripció del procés de recerca, cal que sigui un anàlisi des d'una perspectiva crítica. Per introduir als alumnes en l'anàlisi crític es podria introduir el working journal prenent com exemple les directrius de la RCSSD al respecte. Més enllà del suport escrit es poden trobar altres formes, des de presentacions orals a formats diversos, que permetin l'anàlisi crític.

2. PROPOSTES GENERALS I TRANSVERSALS DINS EL FUNCIONAMENT DE L'IT.

Proposta 21: Creació d'una cèl·lula d'observació en relació a la recerca.

Aquest seria un dels tres mecanismes o eines d'observació, canalització i seguiment dels projectes de recerca proposats. Els presentem per separat però potser alguns poden unir-se.

En primer lloc es va demanar la creació d'una cèl·lula d'observació que es dediqui a saber el que s'està fent i el que es pot identificar com a recerca, un departament de recerca on s'inclogui la recerca teòrica i pràctica, i la possibilitat de que un postgraduat pogués fer recerca que després revertís sobre el propi grau.

Proposta 22: Creació d'un organisme que canalitzi la voluntat d'investigació de l'IT.

També es va proposar, degut a la ignorància i al manifest i declarat desconeixement d'alguns col·lectius de docents en alguns temes referents a la recerca, la creació d'un organisme per canalitzar tota la voluntat d'investigació de l'IT. Un comitè integrat per professors de la casa, especialistes en recerca i amb capacitat per replantejar les assignatures i definir més clarament les metodologies de recerca i el format de documentació dels resultats.

Proposta 23: Creació dins l'IT d'una unitat de recerca per articular les propostes i conclusions de les Jornades Scanner.

Per no perdre la veu pròpia es va considerar que aquest organisme estaria format per especialistes en recerca del mateix Institut, per tal de posar una mica de llum sobre aquest concepte. Es va considerar també la possibilitat de, si calgués buscar gent de fora, buscar artistes, al ser les persones que tenen una experiència més genuïna de la pràctica com a recerca en les arts. Es va fer notar que quan, en lloc dels artistes són teòrics d'altres disciplines qui aborden el problema, sorgeixen conceptes molt escaients però que molts cops són poc operatius per a una implementació pràctica real, ja que resulten esquemàtics i simplificadors, quan la recerca pràctica és molt més complexa i encara està per descobrir. Es va remarcar la inoperativitat dels enfocaments de molts teòrics. Amb freqüència aquests pequen d'una ingenuïtat profunda deguda a la seva incapacitat per acostar-se a la pràctica, no per manca de coneixements, sinó d'experiència. Aquesta circumstància fa que, d'altra banda, els que s'han acostat a la teoria des de la pràctica escènica es puguin sentir uns grans privilegiats.

Diverses veus van considerar imprescindible que les reflexions de les jornades trobessin una via immediata de canalització. En aquest sentit també es va creure oportú la creació de petits *workshops* on professors que ja estiguessin aplicant la pràctica com a recerca a l'IT poguessin compartir la seva experiència amb els altres.

Però també es va reconèixer que malgrat la voluntat compartida d'un procés, intern, original i propi –en forma de *workshops* o d'un organisme articulador de la recerca-, ni tan sols tots els doctors de la casa són especialistes en recerca i que, per tant, per elaborar aquests protocols i metodologies d'urgent aplicació cal conservar una mirada cap a l'exterior i no ignorar allò que ja ha estat internacionalment consensuat.

Cal que la institució augmenti el compromís respecte la investigació, entesa com un desenvolupament global de la recerca en el conjunt de les arts escèniques, i no com iniciatives diverses respecte objectes de recerca molt concrets. És necessària una mirada global a aquest àmbit dins de l'IT. La Direcció General va reivindicar la necessitat i el compromís de fer-ho i de – en lloc d'emparar-se en la disciplina de la recerca- ampliar la visió del que d'aquesta disciplina des de les pròpies arts escèniques per poder descobrir quina és la recerca que ens convé. La necessitat d'abandonar el debat teòric per tal d'abordar amb urgència la implementació pràctica: “*És veritat que no podem seguir parlant d'això, però hem de continuar parlant-ne*”.

És necessari advertir de la urgència de trobar modalitats de dinamisme dins l'estructura pedagògica, en la personalitat plural de les classes o mòduls, etc. És a dir, trobar la formalitat escolar més adequada per dur a terme tot el que pugui aconseguir del que es proposa.

2. ELS MÀSTERS I POSTGRAUS. LA RECERCA I LES SEVES TIPOLOGIES.

Proposta 24: Creació d'un màster en arts escèniques de l'institut del Teatre basat en la pràctica com a recerca.

La pràctica com a recerca en arts escèniques més que com un objectiu cal entendre-la i que sigui un mètode d'ensenyament. Entendre la pràctica com a recerca com un mètode d'ensenyament i valorar-la, implica la seva aplicació a nivell d'algun màster específic en arts escèniques de l'Institut del Teatre. Per tant caldria fer el diagnòstic i dur-lo a terme. Així com la creació d'un grup d'investigació i treball concret a nivell pràctic i global dins de la mateixa institució.

Algunes consideracions generals respecte la recerca a nivell de màsters i postgraus, i les tipologies de recerca.

Una investigació ha de comprendre un treball creatiu, s'ha d'emprendre sobre una base sistemàtica, que cal definir, i ha de tenir l'objectiu d'incrementar l'estoc de coneixement global.

Respecte als màsters d'investigació cal tenir en compte que aquests no poden ser mai ni professionalitzadors ni d'estudis avançats, ja que són màsters que es mouen seguint un altres paràmetres i amb objectius diferents. Pel que fa als màsters en arts escèniques cal tenir en compte que existeixen diverses formes d'entendre la recerca en el camp artístic. Conèixer les diferents tipologies d'investigació que poden donar-se en el camp artístic i per tant, en les arts escèniques, permet triar en cada cas i desenvolupar aquella tipologia més adient pel cas concret, alumne o objecte d'estudi. A partir d'aquí cal ocupar-se de les eines específiques que permetin aprofundir i desenvolupar la recerca, ampliant així el coneixement en les diverses àrees de les arts escèniques.

En primer lloc cal aprendre el concepte d'investigació artística i les tres formes que aquesta té de desenvolupar-se: la investigació sobre les arts, que aborda la investigació des d'una perspectiva teòrica i implica una certa distància entre l'objecte i l'investigador; la investigació per a les arts, que consisteix a buscar en altres disciplines aplicacions pràctiques i instrumentals per a posar-les al seu servei; i la investigació a través de les arts, en què la distància entre l'objecte i l'investigador es trenca.

En el cas de formació durant el màster, les temàtiques de recerca haurien d'estar més definides des del començament. En un màster cal que la temàtica de recerca sigui més o menys clara, ja sigui per mòduls o per àmbits generals (ej. teatre i ciutat; teatre i fronteres; teatre i silenci; teatre i música... etc).

Respecte als màsters que desenvolupen la pràctica com a recerca, cal tenir en compte que l'objectiu final i fonamental de qualsevol màster d'investigació és el desenvolupament del treball final. Per tant, tots els mòduls han de convergir en la preparació d'aquest treball final. Perquè aquesta escriptura, tingui el format que tingui, sigui impulsora i resultat, causa i efecte, cal posar l'escriptura de la memòria paral·lela a la pràctica, i que es converteixi en impulsora i generadora de nova obra. D'aquesta manera la memòria o treball final podrà anar creant contingut crític i aportar quelcom a l'estudiant i a les arts escèniques en general. Respecte a la preparació dels alumnes durant el grau per arribar amb eines suficients en aquest estadi es proposa la implementació del *working journal*.

En aquests moments els màsters i postgraus artístics i en concret els dedicats a les arts escèniques es troben amb diversos reptes. Cal que trobin formes d'articular la tensió entre la formació, habitualment compartimentada, dividida i parcel·lada en assignatures i àrees de coneixement, i la recerca i la creativitat, que són territoris que s'enriqueixen de les pràctiques simultànies. En tot procés creatiu existeix una necessària transformació personal, que és necessari que dialogui amb la transformació universal que requereix la recerca. En el context acadèmic cal trobar espai-temps pel procés, per aquell temps de prova on no existeix l'avaluació, espai-temps necessari perquè la recerca es produeixi. Es fa difícil concretar-ho més a nivell de màsters i postgraus sense treballar amb l'existència d'un màster ja existent. Però l'Equip Scanner es posa a disposició d'aquell òrgan o col·lectiu de l'Institut del Teatre que vulgui implementar un màster d'aquestes característiques per ajudar-lo a dur-lo a terme.

Cal tenir en compte, però, que en els màsters, la majoria dels alumnes no provenen de l'Institut del Teatre, per tant cal pensar en que els interessos i espectres d'interès al voltant del teatre i els laboratoris, poden ser molt amplis.

Proposta 25: Elaborar els criteris per les avaluacions.

Un altra de les qüestions a treballar és l'elaboració d'un criteri vàlid en les avaluacions, que va lligada a la disparitat d'opinions respecte al format de presentació dels resultats obtinguts. En aquest sentit creiem que cal admetre i suggerir diversos formats, més enllà de la memòria o treball escrit.

Proposta 26: Trobar i confeccionar tribunals híbrids, formats per gent de l'acadèmia i artistes especialistes.

Existeix una possible incompetència de molts tribunals teòrics per jutjar certs processos pràctics, és per aquesta raó que cal confeccionar tribunals híbrids.

La confecció de tribunals híbrids ajudarà a que els màster i la recerca en arts escèniques en general encarin certs problemes que han anat sorgint en la recerca artística en diferents àmbits. Un dels principals és la possible **manca de rigor** d'algunes investigacions, que mai pot tenir un caràcter terapèutic. Cal que la investigació impliqui una transformació per la via del coneixement. Si l'investigador no transcendeix els seus propis patrons de coneixement, aleshores no es pot parlar de recerca.

Proposta 27: Trobar els formats de presentació pertinents als resultats de cada investigació artística particular.

Cal ajudar a l'alumne a trobar el format de presentació pertinent dels resultats de la seva investigació artística, ja que cal que tota recerca sigui comunicable. En aquest sentit cal anar trobant i admeten diversitat pel que fa a la documentació que acompanya a la recerca.

Cal no confondre tampoc, fet que pot produir-se per precisament per la manca d'un criteri a l'hora d'avaluar, una recerca en arts escèniques amb una recerca presentada en format escènic.

De la mateixa manera que totes les recerques presentades en format escrit no són recerques en literatura o filologia.

Per exemple, una possibilitat o proposta de treball seria l'establiment d'una periodització vinculada a una sèrie d'objectius, en el cas que hi hagués una hipòtesi d'investigació de partida, o un objecte d'estudi acotat i diverses preguntes inicials. Després de constatar si aquests objectius s'han acomplert es podria procedir a extreure'n unes conclusions. Aquest acompanyament textual o no cal que no es desenvolupi ni abans ni després, sinó en paral·lel a la pràctica com hem vist, per tal que l'escriptura o documentació-reflexió i pràctica es retroalimentin.

Proposta 28: Crear ponts i cercar partners dins i fora de l'acadèmia i dels centres educatius.

Dins d'un mateix pla d'estudis, en un màster en recerca en arts escèniques, poden conviure investigacions de naturalesa molt diversa. Cal trobar fórmules que facin possible aquesta difícil convivència i que al contrari, fruit del que comporta aquesta articulació, visquin la diversitat com quelcom ric i impulsor d'unes experiències i altres a partir de l'observació d'allò que tenen en comú les diverses investigacions, donant un alt grau de llibertat a cada cas concret, tant pel que fa als formats i metodologies com a les presentacions, sense fugir del rigor.

Aquesta tendència a una polifonia màxima pot promoure territoris indisciplinats on es pugui produir nou coneixement. I si hi ha alguna dissonància tampoc passa res. La recerca també és necessària i es dona fora de l'acadèmia, per aquesta raó:

Cal crear ponts, cercar nous partners i conèixer que s'està fent fora de l'acadèmia i dels centres educatius. D'aquesta manera es poden crear equips on treballar conjuntament filòsofs, artistes i científics. Promoure la creació de màsters i grups de recerca de disciplines diverses pot contribuir a que l'IT esdevingui un dels ponts crítics entre diferents territoris i sigui generador de coneixement indisciplinat i transversal, permetent nous creadors i experiències que subverteixin l'anestèsia general, un dels primers objectius proposats dins les Jornades Scanner.

A més a més, caldria finalment, poder crear ponts amb institucions creatives, companyies o teatres. Des d'espais molt propers, com per exemple, el Mercat de les Flors, o col·laboracions amb centres com el Graner. I el mateix es podria arribar a fer amb institucions més grans com per exemple, el TNC, o fins i tot amb alguns festivals, per exemple el TNT, i altres teatres i espais de diversos formats.

Proposta: Crear un espai de recerca que escapi a la pressió de l'avaluació.

Un dels valors de la recerca que marca un camí a seguir és la naturalesa no conclouent de les conclusions de la recerca artística. Cal acceptar la realitat que la recerca artística existeix com una eina fonamental de l'acadèmia entesa com un producte més del capitalisme cognitiu, però cal no reduir aquesta recerca artística únicament als criteris de l'acadèmia. Quan reivindiquem uns paràmetres diferents -temporals i necessàriament revisables, com és propi dels espais d'indisciplina- que sorgeixin de la pròpia recerca artística, ens re-apropriem de la terminologia acadèmica per redefinir-la des de la pràctica performativa. És a partir d'aquestes revisions que l'acadèmia serà, al final, el que construïm entre tots. Cal aprofitar els seus avantatges de l'acadèmia i dels estudis, com per exemple, l'estructuració i la sistematització que aquesta proposa, que és la que millor s'entén des de la gestió dels pressupostos i altres institucions per crear un diàleg fructífer que entengui l'especificitat de les arts escèniques.

En aquest sentit, cal reivindicar la necessitat irrenunciable d'un espai de recerca inicial que s'escapi de la pressió de l'avaluació. Perquè si sempre existeix avaluació és com si sempre hi ha presentació pública, o la necessitat d'un resultat artístic immediat, fets que impedeixen el desenvolupament lliure i en profunditat de la recerca.

Exemple o possible metodologia a seguir exposat en les Jornades Scanner: cada escola escull dos o tres estudiants que entren en aquest procés de tesi que dura tres anys –en què són guiats per un artista i un professor universitari-, al final dels quals han de presentar un espectacle o presentació comunicable acompanyat d'una memòria sobre el procés. Aquesta seria una possible revisió o nou model dels laboratoris del segle XX.

3. ALGUNES REFLEXIONS I PROPOSTES A L'ENTORN DEL LABORATORI TEATRAL

Proposta: Crear espais-temps específics fora dels plans d'estudis perquè els laboratoris puguin donar-se, amb graduats de les diferents escoles.

El concepte i les experiències del laboratori teatral permeten reflexionar sobre altres formes d'investigar i produir materials i coneixements per les arts escèniques. El laboratori teatral és un espai que històricament s'ha caracteritzat per donar-se en un temps dilatat i un espai aïllat.

En la nostra contemporaneïtat abocada a l'utilitarisme i a la immediatesa en els resultats, els laboratoris teatrals troben pocs espais per desenvolupar-se d'una forma sòlida i sostinguda en el temps, capaç d'alimentar-se uns dels altres i produir nous coneixements i formes. En un laboratori teatral és important la mirada a llarg termini. Les escoles de teatre, les universitats i institucions educatives en general, són, per aquestes raons, un possible àmbit on es fan possibles els nous laboratoris teatrals. Durant les jornades es va produir una crida o fins i tot obligació dels centres educatius de convertir-se en els receptors d'aquest llegat, ja que aquest fet permetria liderar una part de la investigació i la innovació en arts escèniques. En aquest sentit la pregunta principal és: quins serien aquests espais-temps dins d'una escola o dins la mateixa institució, a nivell global, perquè els laboratoris poguessin donar-se?

També es va veure la necessitat de continuar ampliant la visió del laboratori teatral. Més enllà dels laboratoris primigenis centrats en l'art de l'actor, els laboratoris a l'Institut del Teatre haurien de dedicar-se també a altres aspectes del fet escènic. Aquesta nova categoria també inclouria els laboratoris híbrids entre diverses especialitats professionals (direcció, dramaturgia, interpretació, escenografia, música, tecnologies, etc.) i disciplines escèniques pròpies del teatre, el circ o la dansa.

Perquè un laboratori tingui èxit, cal des d'un primer moment, focalitzar l'objecte de la recerca, delimitar molt concretament la hipòtesi de partida, centrant-se en objectes d'estudi molt precisos. Cal també establir clarament la diferència entre "buscar" i investigar. Quan un actor "busca" no necessàriament investiga. Perquè es produeixi la investigació cal una distància clínica i objectiva entre el treball i l'investigador. El training o la invenció de nous exercicis implica un cert tipus de preparació i assaig, com en el cas de Grotowski. Finalment cal socialitzar els resultats.

També poden existir experiències únicament de laboratori aïllat com les realitzades per Peter Brook a Europa i Àfrica. A Àfrica, Brook, va centrar el seu camp d'estudi en les relacions entre el laboratori i l'espectador, un altre camp d'estudi per a la recerca teatral. Brook va dur a terme diverses activitats amb el públic africà que va documentar i sobre les que va reflexionar per continuar amb la seva tasca com a creador. La creació d'espectacles sota la noció de work in progress, on el públic té un paper molt actiu també es centra en aquest objecte d'estudi sota prismes diversos, i pot donar-se a les escoles.

Proposta: Crear des de l'IT una xarxa amb l'exterior en relació als nous laboratoris i a la recerca. L'Institut del Teatre i els professionals del teatre poden jugar un paper actiu convertint-se en facilitadors i promotors de la investigació.

Per dur a terme tots aquests objectius cal també fer una revisió crítica dels models de laboratori heretats del segle XX, aquells models aïllats i hermètics. En l'actualitat l'espai artístic és un espai en crisi que ha perdut o està a la recerca del seu públic, per tant cal repensar els laboratoris i obrir-ne les portes per retrobar el contacte amb la realitat i amb la vida. Els laboratoris podrien esdevenir institucions poroses, que complirien un paper de servei públic i aportarien un coneixement que transcendiria al producte. Qualsevol laboratori, per tenir sentit, ha de compartir els seus resultats amb el món i deixar un testimoni documental i comunicable.

Com la mateixa definició de recerca implica, al partir del coneixement i anàlisi de l'estat de la qüestió, és imprescindible aprofitar el coneixement existent, per garantir la innovació i no repetir resultats. En l'actualitat hi ha molts espais d'investigació que poden i han de tenir relació amb les arts escèniques com: el món de l'electrònica, plataformes concretes dels Media Lab d'arreu de l'Estat espanyol o del Programa d'Estudi Independents (PEI) del MACBA, per citar alguns exemples esmentats a les Jornades Scanner. Cal també que l'Institut teixeixi una xarxa més forta amb altres socis en aquest sentit. És necessari prendre consciència del propi context, ja que la recerca té com a objectiu final la socialització dels resultats amb l'entorn.

En el món actual, la recerca ha de fer-se lloc. La recerca reserva un espai al pensament en espais de resistència com poden ser els laboratoris. Els laboratoris són espais-temps específics fora o dins del pla d'estudis. Tot i que també es poden realitzar laboratoris en assignatures que tenen com a objectiu la presentació d'un espectacle. No és necessari oposar de forma maniquea formació, producció i recerca. En aquests espais-temps mixtes es poden donar experiències diverses i riques per tots els àmbits.

CONCLUSIONS

Les principals inquietuds que sorgeixen respecte la seva implementació dins els estudis de grau és trobar els espais-temps adequats, clarificar quins han de ser els seus criteris d'avaluació i el seu format de presentació. També cal incidir sobre el perfil d'alumne que entra a l'IT. Com hem esmentat, fer recerca implica un desig genuí per part de l'alumne i un bagatge que li permeti comprendre i analitzar l'estat de la qüestió de l'objecte d'estudi que triï.

Les arts escèniques tenen una especificitat que les diferencia de les altres disciplines artístiques, és el caràcter efímer del fet escènic. Aquesta especificitat que converteix el procés en el punt central de la recerca artística aplicada a les arts performatives i especialment al teatre és el vèrtex entorn al qual cal construir aquesta implementació. És un procés, cas diferent al d'un resultat que té fi. Per entendre la importància del procés cal una bona aplicació de la pràctica com a recerca en la formació. I sobretot cal fugir d'un dels principals perills de la recerca: caure en l'aïllament o el solipsisme.

La distribució horària i la indefinició dels models pedagògics en algunes assignatures i àrees demanen una alternativa més eficient i direccional que reculli els interessos propis dels alumnes en tant que futurs artistes. L'existència d'una estructura predeterminada, global i homogènia impedeix el desenvolupament d'un aprenentatge autònom en el camp artístic i de la recerca, entesa com a un procés personal i propi, centrat en les capacitats i interessos de cadascú. Cal crear els espais-temps per potenciar les possibilitats i expressivitats de cada alumne, potenciant en aquest sentit, les capacitats artístiques que cadascú té. Espais on s'estimuli suficient, donant eines i mostrant camins i contextos diversos perquè aquestes capacitats s'exponenciïn al màxim. La recerca i l'activitat artística en general demana la confrontació de l'alumne amb sí mateix i el seu art o un aspecte de l'art en concret, enfront de l'aprenentatge basat només en l'adquisició de coneixements i tècniques, permetent indagar i descobrir qui és cadascú com artista i investigador.

En la recerca i en la pràctica artística l'interès i l'especificitat de l'alumne-investigador és el centre, el seu paper és més actiu i sobretot es tendeix a la demanda i adquisició d'autonomia, provant que altres educacions i metodologies són possibles. Implementar la recerca en aquest sentit en el grau contribueix a permetre i crear els espais perquè els alumnes desenvolupin un projecte vital propi en tant que artistes i investigadors, obligant-los a estar en contacte amb el seu imaginari i bagatge. És fonamental, com hem vist, comptar amb aquest interès de cadascú

perquè cada alumne vagi creant el seu camí en base a les seves necessitats interessos i prioritats. Aquestes consideracions no són exclusives de la recerca, la reflexió es pertinent per la pràctica i artística en molts altres sentits.

No hi ha uns coneixements que estiguin per sobre d'uns altres o que siguin més pertinents. La pertinència es defineix en funció de cadascú i depèn de variables impossibles de decidir a priori, la qual cosa converteix aquest tipus d'estructura en quelcom més adaptable i mal·leable als diversos temps, canvis i generacions.

Cal trobar altres espais, actuals o potencials per incorporar la recerca al llarg dels graus. Els diversos col·lectius d'alumnes van demanar trobar eines per desenvolupar un llenguatge propi, alhora que es continuava mantenint en paral·lel l'aprenentatge de l'ofici, tasca en que l'IT és líder des de fa anys, creient que ambdues poden impulsar-se. En aquest sentit és necessària una definició clara dels espais o assignatures metodològiques i aquelles dedicades a desenvolupar processos propis de l'alumne. Aquests últims serien espais de risc i experimentació, on es podrien utilitzar eines pròpies de la recerca, espais on acceptar l'error i el fracàs, on enfrontar-se als propis límits. Clarificar els objectius de cada espai pedagògic permet aprofundir en l'aprenentatge. Per aconseguir que aquests espais tinguin un contingut i funcionament sòlid i fonamental no n'hi ha prou amb fomentar-los i crear-los. Cal que aquest pensament i metodologia sigui una formulació troncal dins del pla d'estudis; amb gradació, continuïtat i sistematització al llarg dels quatre anys del grau.

Per ampliar els conceptes de recerca pràctica i recerca creació, a més de la divisió anteriorment esmentada: recerca sobre les arts, recerca per a les arts i recerca a través de les arts, cal tenir en compte la recerca sobre els processos pedagògics i la recerca sobre els propis processos de recerca, les quals també poden ser eminentment pràctiques.

Com hem vist el concepte de recerca artística té una articulació de triple naturalesa: la recerca sobre les arts, recerca per a les arts i recerca a través de les arts¹.

També cal tenir en compte què diferencia la recerca artística de la recerca acadèmica, des d'una perspectiva ontològica, epistemològica i metodològica.

Conèixer les diverses tipologies de recerca permet obrir noves possibilitats i que altres idees i procediments entrin en joc. Però cal deixar enrere els debats estèrils sobre què és la recerca i la

¹ Per ampliar aquestes distincions i aprofundir en el concepte de recerca, veure la comunicació del Carles Batlle feta en les Jornades Scanner.

seva nomenclatura teòrica i permetre tots els tipus de recerca sense establir jerarquies, i considerar també obsoletes les confrontacions entre la recerca i l'ofici o entre la recerca i l'estètica, perquè totes les estètiques i gramàtiques són propícies per a la investigació. I entendre que són mons no excloents que s'alimenten i estimulen l'un a l'altre, alhora que promouen l'ampliació del coneixement en l'àmbit de les arts escèniques. Però cal tenir en compte i estar atents a la possible mal interpretació que la recerca pot suposar, en aquest sentit cal fer un seguiment de les fites que es van assolint i la seva relació amb les arts escèniques i altres àmbits, per no caure en el solipsisme o la pèrdua de direcció ni promoure resultats obsolets.

Com es pot veure pels exemples, cal deixar enrere tots aquells prejudicis que lliguen la recerca a unes estètiques concretes. La recerca és possible i necessària en totes les manifestacions de la teatralitat, per diferent que sigui la seva naturalesa.

Cal reivindicar la responsabilitat dels artistes de crear la necessitat tant de la seva feina com de la recerca que aquesta implica, utilitzant, si és convenient, un vocabulari acadèmic que, tot i tenir les seves limitacions, esdevé universalitzador. Per tal que això sigui possible, cal fer un primer pas en aquest sentit: contribuir al desenvolupament de l'autonomia i el punt de vista crític de l'estudiant que és, en definitiva, l'artista del futur.

El fet que el món actual sigui un món que no està preparat per a recerques és el que les fa més valuoses. És precisament en la nostra contemporaneïtat on la recerca ha de fer-se un lloc com a forma d'activisme. És en ella mateixa un acte de resistència. La recerca reserva un espai al pensament en espais que es resisteixen a la necessitat d'immediatesa, als temps del mercat, a la recerca de resultats, com poden ser els laboratoris. Evidentment és important no basar els plans d'estudis únicament en la recerca i els laboratoris sinó incorporar les dues vies a nivell de docència.